

Motion till riksdagen 2013/14:Sf377

av **Tomas Eneroth m.fl. (S)**

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar om ett nytt politiskt mål för politikområdet Ekonomisk familjepolitik i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om höjt barnbidrag och studiebidrag med 100 kronor per månad och barn.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om delat barnbidrag.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om graviditetspenning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en höjning av taket i den tillfälliga föräldrapenningen och graviditetspenningen till åtta prisbasbelopp.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett stegvis höjt tak till tio prisbasbelopp i den tillfälliga föräldrapenningen och graviditetspenningen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa det kommunala vårdnadsbidraget.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om höjt underhållsstöd med 50 kronor per månad och barn.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av bostadsbidragen som ett bostadspolitiskt och familjepolitiskt instrument.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om studerande med barn.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barn med behov av särskilt stöd och om vårdbidraget.

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen för 2014 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt förslaget i tabellen i motionen.

Motivering

Anslagsförslag 2014 för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (S)
1:1 Allmänna barnbidrag	25 132 000	+2 100 000
1:2 Föräldraförsäkring	38 686 238	+100 000
1:3 Underhållsstöd	2 056 000	+100 000
1:8 Bostadsbidrag	4 926 000	-100 000
Summa	81 610 132	+2 200 000
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>		
1:1 Höjt barnbidrag med 100 kronor i månaden		+2 100 000
1:2 Höjt tak i tillfällig föräldrapenning		+100 000
1:3 Höjt underhållsstöd med 50 kronor i månaden		+100 000
1:8 Följdeffekt av högre a-kassa		-100 000

Barnen – vår framtid

Det är barnen som står i centrum för den socialdemokratiska familjepolitiken. Alla barn har rätt till goda uppväxtvillkor och de bästa förutsättningarna för att förverkliga sina drömmar. För det krävs insatser på många olika områden. En generös och flexibel föräldraförsäkring som gör att ingen behöver välja mellan jobb och barn, en förskola och skola av allra högsta kvalitet, barnbidrag till alla barn och en kostnadsfri mödra- och barnhälsovård har gjort Sverige till ett av de bästa länderna i världen att växa upp i.

En modern familjepolitik måste utgå från vardagen som dagens föräldrar lever i och som kan svara mot de värderingar och attityder som dagens föräldrar har. Mer än vart femte barn växer upp i en annan familjekonstellation än den med sina biologiska föräldrar. Sverige är fullt av bonusbarn, varannanveckaspappor, regnbågsfamiljer, ensamstående föräldrar och barn med syskon i andra familjer.

Inte minst för barnfamiljerna är den välfärd som omfattar alla mycket viktig. När alla barn får tillgång till den bästa förskolan och skolan, barnsjukvård och fritidsaktiviteter blir uppväxtvillkoren bättre för alla.

Politikområdet Ekonomisk familjepolitik

Målet för den ekonomiska familjepolitiken bör vara att de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn ska minska, inom ramen för den generella välfärden. Målet har god överensstämmelse med de principer utifrån vilka politikområdet är uppbyggt. En solidarisk omfördelning mellan dem som har och inte har barn är en viktig del i vår generella välfärd. På motsvarande sätt är en solidarisk utjämning av risker och kostnader mellan generationer, mellan dem som har arbete och dem som för tillfället är utan, mellan sjuka och friska och mellan kvinnor och män, viktiga inslag i vår trygghetsmodell. År 2008 ändrade regeringen målet för den ekonomiska familjepolitiken så att den ska bidra till förbättrade förutsättningar för en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer. Enligt regeringen skulle det nya målet betona förutsättningarna snarare än utfallet av politiken. För oss socialdemokrater är självklart själva utfallet av politiken det som bör stå i centrum. Vi ser nu hur klyftorna i samhället tillåts öka. Det är en utveckling vi inte kan acceptera.

Ett rättvist och effektivt barnbidrag

Ett barnbidraget som går till alla barn är en bärande del av en socialdemokratisk familjepolitik. Det utgör ett viktigt tillskott till barnfamiljernas ekonomi. Barnbidraget har inte höjts sedan 2005. Det är nu hög tid att förstärka det generella barnbidraget och studiebidraget och vi vill därför höja det med 100 kronor per barn och månad. I ekonomiskt oroliga tider är förstärkt köpkraft för barnfamiljerna viktigt för såväl samhällsekonomin som för barns uppväxtvillkor.

Vi vill ha en välfärd som omfattar alla, oberoende av inkomst. Därför ska barnbidraget gå till alla barn, inte bara till dem som är i störst behov av det. Vi vet att i ett samhälle där man sorterar medborgarna i sådana som betalar välfärden och sådana som tar emot den, blir klyftorna stora. Ett behovsprövat barnbidrag skulle öka risken för att vissa känner sig utpekade och därmed låter bli att ens söka bidraget. Vi kommer aldrig att acceptera en ordning där människor som befinner sig i en ekonomiskt utsatt situation ska behöva gå med mössan i hand. Ett barnbidrag som går till alla barn är dessutom enkelt och billigt att administrera.

Lika modernt som det var att automatiskt betala ut barnbidraget enbart till mamman när det infördes, lika omodernt är det i dag. Vi har i tio års tid drivit frågan om att barnbidraget ska delas mellan föräldrarna. Regeringen har i dagarna kommit med en proposition i frågan. Under de 60 år som gått sedan barnbidraget infördes har det hänt mycket i samhället som fått konsekvenser för familjestrukturen. I dag delar alltfler mammor och pappor på ansvaret för barnen. Det är bra, och det är något vi vill uppmuntra. Självklart ska alla lagar och regler vara könsneutrala och inte diskriminera någon på grund av kön.

Fel! Okänt namn

Föräldraförsäkringen

Föräldraförsäkringen, tillsammans med en väl utbyggd förskola, möjliggör för föräldrarna att kombinera barn och arbete. Fortfarande tar dock kvinnorna ut den allra största delen, drygt 75 procent av dagarna. Enligt TCO:s så kallade pappaindex för 2012 skulle det, med dagens ökningstakt, ta 30 år innan föräldrarna delar lika på föräldrapenningdagarna. 17 procent av papporna till barn födda 2008 tog inte ut en enda dag med föräldrapenning fram till barnet fyllt fyra år. När barnet fyllt åtta år har tolv procent av papporna inte tagit ut en enda dag. Det är oroande. Barn har rätt till sina föräldrar och föräldrarna har rätt till en tidig och nära kontakt med sina barn.

Idag är två månader reserverade för respektive förälder. Forskningen visar att beslutet om dessa månader hade effekt. När den första månaden infördes ökade pappornas uttag från i genomsnitt 25,5 dagar innan reformen till 35,6 dagar efter. Även den andra reserverade månaden påverkade pappornas uttag så att de tog ut fler dagar.

De reserverade månaderna fick också stor betydelse för hur många pappor som tog ut föräldrapenningdagar. Året innan den första reserverade månaden tog nästan 55 procent av papporna inte ut några dagar alls. Ett år senare hade andelen sjunkit till drygt 35 procent.

Den skeva fördelningen av föräldraförsäkringen påverkar kvinnors situation på arbetsmarknaden negativt. Förklaringarna kan vara flera. En orsak skulle kunna vara den statiska diskriminering som innebär att enskilda individer bedöms som om de hade samma egenskaper som den genomsnittliga individen i den grupp de tillhör. Arbetsgivaren utgår alltså från vad som är det vanligaste beteendet och bedömer samtliga individer i gruppen på samma sätt, oavsett hur var och en i verkligheten skulle agera. Om arbetsgivaren ser frånvaro för vård av barn som något negativt, drabbar det alla kvinnor, oavsett om man har barn eller ej. Det finns också oroande tecken på att kvinnors obetalda föräldraledighet är förhållandevis hög, något som också kan påverka löneskillnaderna genom att kvinnor är borta länge från arbetsmarknaden.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att föräldraförsäkringen har positiva effekter på kvinnors sysselsättningsgrad. Försäkringen gör, tillsammans med en utbyggd förskola och sådana faktorer som att det serveras lunch i skolan, att kvinnor inte tvingas att helt avstå från arbete när man får barn.

Den skeva fördelningen av föräldraförsäkringen drabbar också papporna. Både papporna och barnen har rätt till en tidig och nära kontakt. Alltfler pappor vill vara närvarande pappor i sina barns vardag, men de möts inte sällan av medvetna och omedvetna hinder från sin omgivning, till exempel arbetsgivare som tycker att pappaledighet är max två månader, arbetskamrater som är oförstående, mammor som anser att föräldraledigheten är hennes tid och bvc-personal som glömmet pappan i samtalet.

Information, kunskap och attityder till jämställdhet och genus har betydelse i det individuella mötet mellan föräldrar och personal på BVC, mödravården, Försäkringskassan och socialtjänsten. Därför behöver också kunskaperna öka om jämställdhet och genus hos de personalgrupper som möter föräldrar. Ledorden bör vara ökad jämställdhet och att bryta traditionella

könsmönster. Dessutom ser familjer olika ut i dag och det kan finnas skäl att se över den ekonomiska familjepolitiken ur den synvinkeln.

För att utjämna skillnader i lön och arbetsvillkor krävs en förändring i uttaget av föräldrapenningen. Vi socialdemokrater vill att föräldraförsäkringen ska delas lika mellan föräldrarna. Som ett steg på vägen ska den delas i tre lika delar.

Graviditetspenning

Möjligheten för gravida att gå hem vid fysiskt ansträngande arbeten eller när ens arbetsförmåga är nedsatt är viktig och bidrar till att många kvinnor klarar sig oskadda genom graviditeten, samt minskar risken för att barnet lider skada. Dessvärre har tillämpningen av reglerna långt ifrån alltid uppfyllt kraven om en rättssäker likabehandling. Bristen har framför allt berott på att Försäkringskassans bedömningar skiljer sig mellan olika orter och regioner. På initiativ av Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet beslutade riksdagen att regeringen skulle göra en översyn av regelverket och tillämpningen av de olika socialförsäkringsförmåner som kan komma ifråga vid graviditet, samt överväga om det behövs förändringar eller förtydliganden i lagstiftningen. Vi kan konstatera att regeringen i och för sig låtit analysera tillämpningen av reglerna. Analysen visade på brister och Inspektionen för socialförsäkringen har gett ett femtontal rekommendationer för att komma tillrätta med problemen. Samtidigt har ytterligare några domar på området avkunnats. Försäkringskassan har dessutom tagit fram en åtgärdsplan med anledning av Inspektionens rapport. Regeringen gör bedömningen att detta sammantaget bör leda till en rättsenlig och mer likformig tillämpning. Vi är tveksamma till om det verkligen är fallet. Regeringen har också uppdragit till Inspektionen att följa upp tillämpningen. Redovisning ska ske senast den 1 december 2014. Vi avser att mycket noga följa utvecklingen och är beredda att ta nya initiativ i frågan om utvecklingen visar sig gå åt fel håll.

Föräldraförsäkringsutredningen har föreslagit att en graviditetsmånad införs och att graviditetspenningen samtidigt avskaffas. Syftet med en sådan, menar utredningen, är att möta gravidas behov av vila under slutet av graviditeten men också att komma till rätta med de regionala skillnader som funnits i de olika slagen av ersättning. I dag finns möjlighet att ta ut föräldraförsäkring innan barnet har fötts för gravida som känner att de behöver vila. Samtidigt känner då många att man minskar på tiden som kan tillbringas med barnet efter födseln. Det finns anledning att ytterligare analysera för- och nackdelarna med en graviditetsmånad. Det ska ställas mot både de andra önskvärda reformer som finns på området och huruvida Försäkringskassans tillämpning framöver minskar behovet av en sådan reform.

Hittills har egenföretagare inte haft rätt till graviditetspenning trots att arbetet riskerade att ha skadlig inverkan på mammans eller barnets hälsa. Socialförsäkringsutskottet har nu behandlat ett sådant förslag och beslut kommer att fattas i höst. Vi välkomnar att denna förändring antligen kommer till stånd.

Fel! Okänt namn

Tillfällig föräldrapenning

Även när barnet är sjukt är det i första hand mamman som stannar hemma, även om uttaget av tillfällig föräldrapenning är mer jämställt än uttaget av föräldrapenning. Det så kallade taket i den tillfälliga föräldrapenningen sänktes av den borgerliga regeringen och är nu 7,5 prisbasbelopp. Det innebär att alla som tjänar över drygt 27 000 kronor i månaden förlorar stora pengar på att stanna hemma med sina sjuka barn. Eftersom kvinnors löner generellt sätt är lägre än mäns blir det ekonomiskt rationellt att mammorna oftare stannar hemma. Det låga taket försvårar för familjer som vill, men inte har råd, att dela på vården av ett sjukt barn. Vi vill på sikt återigen höja taket i den tillfälliga föräldrapenningen och graviditetspenningen till tio prisbasbelopp, samma som idag gäller i föräldrapenningen. Det skulle innebära att de allra flesta skulle få ut 80 procent i ersättning när de är hemma med sina sjuka barn. I ett första steg föreslår vi nu en höjning till åtta prisbasbelopp.

Avskaffa vårdnadsbidraget

Ingen ska behöva välja mellan barn och arbete. Föräldraförsäkringens utformning, med ersättning enligt inkomstbortfallsprincipen, tillsammans med en väl utbyggd förskola, gör att både kvinnor och män kan kombinera familj och arbete.

Det vårdnadsbidrag som den borgerliga regeringen har infört förändrar den familjepolitik som varit bra för både barnen och föräldrarna, och som gjort Sverige till en förebild. Vårdnadsbidraget cementerar en familjepolitik där kvinnor tar hand om barnen och männen om jobbet.

Utvärderingarna av vårdnadsbidraget visar att det i huvudsak är kvinnor som använder det och är hemma med barnen till den mycket låga ersättningen. Idag betraktar de flesta kvinnor sin rätt att försörja sig som självklar. Vårdnadsbidraget riskerar att kasta oss tillbaka till en tid när kvinnor var helt beroende av sina mäns inkomst och därmed inte var självständiga. Vårdnadsbidraget begränsar kvinnors frihet och självbestämmande.

Men även männen förlorar på vårdnadsbidraget. Tiden med barnen minskar när huvuduppgiften blir att försörja familjen och pressen ökar för att klara av det.

Också barnen förlorar när regeringen väljer att använda de begränsade resurserna till bidrag. Barnen får inte chansen att ta del av förskolans pedagogiska verksamhet och den möjlighet att utvecklas och växa tillsammans med andra barn som den ger. Ofta är det de barn som bäst behöver förskolan som inte får tillgång till den. Varje krona som kommunerna satsar på vårdnadsbidrag är en krona mindre till något annat; förskolans personal, personalutbildning, rutschkanor och lokaler. Frågan är vad våra skattepengar ska användas till.

Vårdnadsbidraget cementerar könsroller, förhindrar att barn får tillgång till förskolans pedagogiska verksamhet och minskar resurserna till förskolan. Vi anser att vårdnadsbidraget ska avskaffas.

Stöd till ensamstående föräldrar

I Sverige finns ungefär två miljoner barn. En fjärdedel av dem har föräldrar som inte längre lever tillsammans. 90 procent av ettåringarna bor med bägge sina föräldrar, att jämföra med 58 procent av 17-åringarna. En tredjedel av de särlevande föräldrarna har barn boende hos sig växelvis. En lika stor andel av de särlevande hushållen består av ensamstående mammor. De pappor som har barn folkbokförda hos sig utgör 10 procent av de särlevande hushållen.

Den ekonomiska familjepolitiken har stor betydelse för alla barnfamiljer, men än större för de ensamstående föräldrarna. Av den disponibla inkomsten för en ensamstående förälder med två barn är 25 procent olika familjepolitiska stöd. För ensamstående mammor var siffran 28 procent och för ensamstående pappor 18 procent.

De ekonomiska villkoren för barnfamiljerna ser mycket olika ut. Minst risk att drabbas av ekonomiska problem har de sammanboende föräldrarna. Störst risk att råka ut för en svag ekonomi har de ensamstående mammorna. De löper dessutom betydligt större risk än de ensamstående papporna, vilket tyder på att lösningen på de ensamstående föräldrarnas ekonomi finns att söka på flera områden. Vi måste komma tillrätta med löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Kvinnor måste ges rätt och möjlighet att arbeta heltid. Det måste finnas barnomsorg även på kvällar och helger.

Förstärkt underhållsstöd

Underhållsstödet är ett viktigt ekonomiskt tillskott för ensamstående föräldrar. Det har inte höjts på många år, senast 2006 av den dåvarande socialdemokratiska regeringen. För att förbättra de ensamstående föräldrarnas ekonomiska situation vill vi höja underhållsstödet med 50 kronor per månad och barn. Vi ser också att det därutöver finns skäl att framöver analysera möjligheterna till en översyn och reformering av underhållsstödet.

Bostadsbidrag

Bostadsbidragen är utformade för att täcka barnfamiljers behov av en bra bostad och ge ekonomiskt svaga hushåll möjlighet att klara sina bostadskostnader. Vi socialdemokrater ser inte bara bostadsbidragen som ett viktigt familjepolitiskt instrument utan också som en viktig del i en god social bostadspolitik. En social bostadspolitik förbättrar förutsättningarna för barn att få goda uppväxtvillkor. Bostadsbidragen är en av de mest träffsäkra stödformerna till hushåll med låga inkomster och förbättrar därmed förutsättningarna för barn i ekonomiskt utsatta familjer att växa upp med goda boendeförhållanden. Därför är det bra att regeringen höjer bostadsbidraget.

Mot bakgrund av de senaste årens förändringar av bostadsbidraget är det angeläget att en översyn genomförs. Utgångspunkt i en sådan översyn ska vara såväl bostadsbidragens familjepolitiska betydelse som dess roll som bostadspolitik instrument.

Fel! Okänt namn

Studerande med barn

Många studenter med barn har svårt att klara sin ekonomi. Inom ramen för den parlamentariska socialförsäkringsutredningen utreds nu frågan om studenterna och socialförsäkringarna. Vi kommer aktivt att arbeta för att ett förstärkt socialförsäkringsskydd för studenter genomförs så snart som möjligt.

Barn med behov av särskilt stöd

Vårdbidraget ger ersättning för förälderns merarbete för särskild tillsyn och vård eller för de merkostnader som barnets sjukdom eller funktionsnedsättning ger upphov till. Man kan få helt, tre fjärdedels, halvt eller en fjärdedels vårdbidrag. Det finns naturligtvis goda exempel på skolor som anpassar verksamheten efter barnens förutsättningar, arbetsgivare som har förståelse för föräldrarnas situation och myndighetsföreträdare som ger ett bra bemötande vid diskussioner om vårdbidrag, merkostnadsersättningar eller tillfällig föräldrapenning. Men det finns också mindre bra exempel – där föräldrar får kämpa för sina rättigheter, där barnen inte får det stöd de har rätt till och där bemötandet från exempelvis Försäkringskassan lämnar mycket i övrigt att önska. Många föräldrar kan vittna om hur bedömningarna skiftat beroende på var man bor, vilken handläggare som hanterar ärendet och hur väl man klarat av att argumentera för sin situation. Detta kan visa sig i tillämpningen av vårdbidraget – dels på grund av skiftande bedömningar inom Försäkringskassan, dels på att försäkringen behöver moderniseras, utvecklas och förbättras. Vi anser att det är angeläget att en översyn vidtas för att värna vårdbidraget i syfte att förbättra och utveckla stödet för föräldrar med svårt sjuka barn. Likvärdiga principer vad gäller delat barnbidrag bör också gälla för vårdbidraget.

Stockholm den 4 oktober 2013

Tomas Eneroth (S)

Eva-Lena Jansson (S)

Shadiye Heydari (S)

Annelie Karlsson (S)

Kurt Kvarnström (S)

Jasenko Omanovic (S)

Tomas Nilsson (S)